

SØREN KIERKEGAARD:

SAMLEDE VÆRKER BIND I-20

A. B. DRACHMANN, J. L. HEIBERG OG
H. O. LANGES UDGAVE

UDKOM FØRSTE GANG 1901-06

OG UDSENDTES 1920-36

I 15 BIND I DEN GENNEMSETTE OG REVIDEREDE

2. UDGAVE, DER LIGGER TIL GRUND FOR

NÆRVÆRENDE UDGAVE,

HVIS TEKST OG NOTEAPPARAT ER

GENNEMSET OG AJOURFØRT

AF PETER P. ROHDE.

COPYRIGHT 1962 BY GYLDENDALSKE BOCHANDEL,

NORDISK FORLAG A. S., COPENHAGEN.

PORTRÆTTET AF SØREN KIERKEGAARD

PÅ OMSLAGET ER TEGNET AF

WILHELM MARSTRAND.

BOGEN ER SAT MED LINOTYPE GRANJON

OG TRYKT I

GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI,

KØBENHAVN. PRINTED IN DENMARK.

TYPOGRAFI

OG OMSLAG: AUSTIN GRANDJEAN SIG.

ENTEN-ELLER

UDKOM FØRSTE GANG 1843

De med * mærkede ord og sætninger er kommenterede
i noterne bag bogen.

ENTEN - ELLER

Et Livs-Fragment

UDGIVET AF

VICTOR EREMITA

Første Deel

indeholdende 4. s Papirer

Er da Fornuften alene døbt,
ere Lidskaberne Hedninger?
*Young.**

Min Betragtning af Livet er aldeles meningsløs. Jeg antager, at en ond Aand har sat et Par Brillen paa min Næse, hvis ene Glas forstørrer efter en uhyre Maalestok, hvis andet Glas formindsker efter samme Maalestok.

Tvivleren er en Μεταστροφικος*; han holder sig som en Top i kortere eller længere Tid paa Spidsen i Forhold til Pidskeslagene, staae kan han ikke, ligesaa lidet som Toppen.

Af alle latterlige Ting forekommer det mig at være det allerlatterligste at have travlt i Verden, at være en Mand, der er rask til sin Mad og rask til sin Gjærning. Naar jeg derfor seer en Flue i det afgjørende Øieblik sætte sig paa en saadan Forretningsmands Næse, eller han bliver overstanket af en Vogn, der i endnu større Hast kører ham forbi, eller Knippelsbro gaaer op, eller der falder en Tagsteen ned og slaar ham ihjel, da leer jeg af Hjertens Grund. Og hvo kunde vel bare sig for at lee? Hvad udrette de vel, disse travle Hastværkere? Gaaer det dem ikke som det gik hiin Kone, der i Befjælpelse over, at der var Ildløs i Huset, reddede Ildtangen? Hvad Mere redde de vel ud af Livets store Ildebrand?

Jeg mangler overhovedet Taalmodighed til at leve. Jeg kan ikke see Græsset groe, men naar jeg ikke kan det, saa gider jeg slet ikke seet derpaa. Mine Anskuelser ere flygtige Betragtninger af en „fahrender Scholastiker“,* der i største Hast styrter gennem Livet. Man siger, vor Herre mætter Mæven før Øinene; det kan jeg ikke mærke: mine Øine ere mætte og kjede af Alt, og dog hunger jeg.

Man spørge mig om hvad man vil, kun spørger man mig ikke om Grunde. Det tilgives en ung Pige, at hun ikke kan angive Grunde, hun lever i Følelsen, hedder det. Anderledes med mig. I Almindelighed har jeg saa mange og oftest hinanden indbyrdes modsigende Grunde, at det af den Grund er mig umuligt at angive Grunde. Ogsaa med Aarsag og Virkning synes det mig, at det ikke hænger rigtigt sammen. Snart fremgaaer af uhyre og gewaltige Aarsager en saare klein og uanseelig lille Virkning, undertiden slet ingen; snart afføder en vims lille Aarsag en colossal Virkning.

Og nu Livets uskyldige Glæder. Det maa man lade dem, de har kun een Feil, at de ere saa uskyldige. Tilmed skal de nydes med

Maade. Naar min Doctor foreskriver mig Diæt, det lader sig høre; jeg afholder mig til en vis bestemt Tid fra visse bestemte Spiser; men at være diætisk i at holde Diæt – det er virkelig for meget forlangt.

Livet er blevet mig en beesk Drik, og dog skal den indtages som Draaber, langsomt, tellende.

Ingen vender tilbage fra de Døde, Ingen er gaaet uden grædende ind i Verden; Ingen spørger En, naar man vil ind, Ingen naar man vil ud.

Tiden gaaer, Livet er en Strøm, sige Menneskene, o. s. v. Jeg kan ikke mærke det, Tiden staaer stille og jeg med. Alle de Planer, jeg udkaster, flyve lige luket tilbage paa mig selv, naar jeg vil spytte, spytter jeg mig selv i Ansigtet.

Naar jeg staaer op om Morgen, gaaer jeg strax i Seng igjen. Jeg finder mig bedst om Aftenen, i det Øieblik jeg slukker Lyset, trækker Dynen over Hovedet. Endnu engang reiser jeg mig op, seer mig med en ubeskrivelig Tilfredshed om i Værelset, og saa god Nat, ned under Dynen.

Hvad jeg duer til? Til ingen Ting eller til Hvadsomhelst. Det er en sjelden Fermhed; mon den vil blive paaskjønnet i Livet? Gud veed, om de Piger finde en Plads, der søge Condition som Enepige eller i Mangel deraf som Hvadsomhelst.

Gaade fuld bør man være ikke blot for Andre, men ogsaa for sig selv. Jeg studerer mig selv; naar jeg er træt deraf, saa ryger jeg til Tidsfordriv en Cigar og tænker, Gud veed, hvad vor Herre egentlig har meent med mig, eller hvad han vil bringe ud af mig.

Ingen Barselkone kan have besynderligere og utaalmodigere ønsker end jeg. Disse Ønsker betrafte snart de ubetydeligste Ting, snart de mest ophøjede, men alle have de i lige højt Grad Sjælens momentane Lidskab. Jeg ønsker i dette Øieblik en Tallerken Boghvede-Grød. Jeg erindrer fra min Skoletid, vi fik altid Boghvede-Grød om Onsdagen. Jeg erindrer, hvor glat og hvid Grøden var anrettet,

han sine Syvmiils-Støvler paa; med eet Skridt er han hende langt forbi.

Min Sjæl er saa tung, at ingen Tanke mere kan bære den, intet Vingslag mere løfte den op i Ætheren. Bevæges den, da stryger den kun langs hen med Jorden som Fuglenes lave Flugt, naar det blåser op til et Tordenveir. Over mit indre Væsen ruger en Beklemmelse, en Angst, der ahner et Jordskjælv.

Hvor er Livet tomt og betydningsløst. — Man begraver et Menneſke; man følger ham til Jorden, man kaster tre Spader Jord paa ham; man kører ud i Karreet, man kører hjem i Karreet; man træster sig med, at der ligger et langt Liv for En. Hvor langt er vel 7×10 Aar? Hvorfor gjør man det ikke af paa eengang, hvorfor bliver man ikke derude, og gaar ned med i Graven, og trækker Lod om, hvem den Ulykke skal times, at være den sidst Levende, der kaster de sidste tre Spader Jord paa den sidste Døde?

Pigerne behage mig ikke. Deres Skjønhed forgaaer som en Drøm og som den Dag igaar, naar den er forbi. Deres Trofasthed — ja deres Trofasthed! Enten ere de troløse, dette beskæftiger mig ikke mere, eller de ere trofaste. Hvis jeg fandt en Saadan, da vilde hun behage mig i Betragtning af, at hun var en Sjældenhed, i Betragtning af Tidens Længde vilde hun ikke behage mig; thi enten blev hun bestandig tro, og da blev jeg jo et Offer for min experimenterende Iver, da jeg maatte holde ud med hende, eller der kom et Tidsmoment, da hun hørte op, og saa havde jeg jo den gamle Historie.

Usle Skjebne! forgjæves opsminker Du som en gammel Skjølge dit furede Ansigt, forgjæves larmes Du med Narrebjelderne; Du kjeder mig; det er dog det Samme, et *idem per idem*.^{*} Ingen Afvexling, altid Opkog. Kom Søvn og Død, Du lover Intet, Du holder Alt.

Disse to bekjendte Violinstrøg! Disse to bekjendte Violinstrøg her i dette Øieblik, midt paa Gaden. Har jeg tabt Forstanden, er det mit Øre, der af Kjærlighed til Mozarts-Musik har ophørt at høre, er det en Belønning af Guderne at skjenke mig Ulykkelige, der sidder som en Betler ved Templets Dør, et Øre, der selv foredrager, hvad det

selv hører? Kun disse to Violinstrøg; thi nu hører jeg Intet mere. Som de i hiin uddødelige Overture^{*} bryde ud af de dybe Choral-Toner, saaledes vikle de sig her ud af Søjen og Larmen paa Gaden, med en Aabenbarhed hele Overraskelse. — Det maa dog være her i Nærheden; thi nu hører jeg de lette Dandsetøer. — Det er altsaa Eder, ulykkelige Kunstnerpar, jeg skylder denne Glæde. — Den ene af dem var vel en sytten Aar gammel, iført en grøn Kalmuks-Frakke, med store Beenknapper. Frakken var meget for stor til ham. Han holdt Violinen tæt op under Hagen; Kaskjetten var trykket ned i Øinene; hans Haand var skjult af en Handske uden Fingre, Fingrene røde og blaae af Kulde. Den Anden var ældre, havde en Chenille paa. Begge vare de blinde. En lille Pige, som formodentlig ledede dem, stod foran, puttede sine Hænder ind under Halstørklædet. Vi samledes efterhaanden nogle Beundrere af disse Toner, et Postbud med sin Brev-Pakke, en lille Dreng, en Tjenestepige, et Par Sjouere. De herskabelige Vogne rullede larmende forbi, Arbeidsvognene overdøvede disse Toner, som glimtviis dukkede frem. Ulykkelige Kunstner-Par, veed I, at disse Toner gjemme alle Verdens Højligheder i sig. — Var det ikke som et Stevnemøde. —

Det hændte paa et Theater^{*}, at der gik Ild i Coulisserne. Bajads kom for at underrette Publicum derom. Man troede, det var en Vittighed og applauderede; han gjentog det; man jublede endnu mere. Saaledes tænker jeg, at Verden vil gaar til Grunde under almindelig Jubel af vittige Hoveder, der troe, at det er en Witz.

Hvad er overhovedet Betydningen af dette Liv? Deler man Menneſkene i to store Classer, saa kan man sige, den ene arbejder for at leve, den anden har ikke dette behov. Men det at arbejde for at leve kan jo ikke være Livets Betydning, da det jo er en Modsigelse, at det, bestandig at tilveiebringe Betingelserne, skal være Svaret paa Spørgsmaalet om dets Betydning, der ved Hjælp heraf skal betinges. De Øvriges Liv har i Almindelighed heller ingen Betydning uden den at fortære Betingelserne. Vil man sige, at Livets Betydning er at døe, saa synes dette atter en Modsigelse.

Den egentlige Nydelse ligger ikke i hvad man nyder, men i Forestillingen. Hvis jeg i min Tjeneste havde en underdanig Aand, der, naar jeg forlangte et Glas Vand, vilde bringe mig al Verdens

kostbareste Vine lifligt blandede i en Pokal, da vilde jeg give ham hans Afsked, indtil han lærte, at Nydelsen ikke ligger i hvad jeg nyder, men i at faae min Villie.

Det er altsaa ikke mig, der er mit Livs Herre, jeg er en Traad med, der skal spindes ind i Livets Kattrun! Nu vel, kan jeg end ikke spinde, saa kan jeg dog klippe Traaden over.

Alt vil erhverves i Stilhed og guddommeliggjøres i Taushed. Det er ikke blot om Psyches tilkommende Barn* det gjelder, at dets Fremtid afhænger af hendes Taushed.

Mit einem Kind, das göttlich, wenn Du schweigst –
Doch menschlich, wenn Du das Geheimniss zeigst.*

Jeg synes bestemt til at skulle gennemlæse alle mulige Stemninger, at skulle gjøre Erfaring i alle Retninger. Hvert Øieblik ligger jeg som et Barn, der skal lære at svømme, midt ude i Havet. Jeg skriger (det har jeg lært af Grækerne, af hvem man kan lære det reent Menneskelige); thi vel har jeg en Sele om Livet, men den Stang, der skal holde mig oppe, seer jeg ikke. Det er en rædsom Maade at gjøre Erfaring paa.

Det er mærkeligt nok, ved de to rædsomste Modsætninger faaer man en Forestilling om Evigheden. Tænker jeg mig hiin ulykkelige Bogholder, der gik fra Forstanden af Fortvivlelse over, at han ved i et Regnskab at have sagt: 7 og 6 er 14, havde ødelagt et Handelshuus; tænker jeg mig ham Dag ud og Dag ind, uberørt af alt Andet, gjentage for sig selv: 7 og 6 er 14, saa har jeg et Billede af Evigheden. – Tænker jeg mig en yppig qvindelig Skjønhed i et Harem, hvilende paa en Sopha i al sin Ynde, uden at bekymre sig om noget i Verden, saa har jeg atter et Billede paa Evigheden.

Det, Philosopherne tale om Virkeligheden, er ofte ligesaa skuffende, som naar man hos en Marchandiser læser paa et Skilt: Her rulles. Vilde man komme med sit Tøj for at faae det rullet, saa var man narret; thi Skillet er blot tilsalgs.

For mig er intet farligere end at erindre. Har jeg først erindret et Livsforhold, saa er Forholdet selv ophørt. Man siger, at Adskillelse

hjælper til at opfriske Kjærlighed. Det er ganske sandt, men den opfrisker den paa en reen poetisk Maade. At leve i Erindringen er det fuldendteste Liv, der lader sig tænke, Erindringen mætter rigeligere end al Virkelighed, og den har en Tryghed, som ingen Virkelighed eier. Et erindret Livsforhold er allerede gaaet ind i Evigheden og har ingen timelig Interesse mere.

Skulde noget Menneske føre en Dagbog, saa skulde det være mig, og for at komme min Hukommelse lidt til Hjælp. Efter en Tids Forløb hender det mig ofte, at jeg aldeles har glemt, hvilke Grunde der bevægede mig til dette eller hiint, og det ikke blot Smaating betræffende, men de meest afgjørende Skridt. Falder Grunden mig da ind, saa kan den stundom være saa besynderlig, at jeg ikke selv vil troe, at det var Grunden. Denne Tvivl vilde da bortfjernes, hvis jeg havde noget Skrevet at holde mig til. En Grund er overhovedet en besynderlig Ting; seer jeg paa den med hele min Lidskab, saa voxer den op til en uhyre Nødvendighed, der kan sætte Himmel og Jord i Bevægelse; er jeg uden Lidskab, da seer jeg haanlig ned paa den. – Jeg har nu i længere Tid speculeret over, hvad det egentlig var for en Grund, der bevægede mig til at nedlægge mit Adjunktur. Naar jeg nu tænker derover, forekommer det mig, at en saadan Ansættelse netop var noget for mig. Idag er der gaaet et Lys op for mig, Grunden var just den, at jeg maatte ansee mig for aldeles skikket til denne Post. Hvis jeg da var forbleven i mit Embede, havde jeg havt Alt at tabe, Intet at vinde. Dessaarsag ansaa jeg det for rigtigt, at nedlægge min Post og søge Engagement hos et omreisende Theater-Selskab, af den Grund, at jeg intet Talent havde, og altsaa Alt at vinde.

Der hører dog en stor Naivitet til at troe, at det skal hjælpe at raabe og skrike i Verden, som om derved Ens Skjebne blev forandret. Man tage den som den bydes, og afholde sig fra alle Vidtløftigheder. Naar jeg i min Ungdom kom paa en Restauration, da sagde jeg ogsaa til Opvarteren: et godt Stykke, et meget godt Stykke, af Ryggen, ikke for fedt. Opvarteren hørte maaskee neppe mit Raab, end mindre at han skulde agte derpaa, end mindre at min Røst skulde kunne trænge ud i Kjøkkenet, bevæge Forskjæreren, og selv om alt dette skeete, saa var der maaskee ikke et godt Stykke paa den hele Steg. Nu raaber jeg aldrig mere.

stille; gjør jeg en Bevægelse, saa er det et uhyre Spring til Forfærdelse for alle dem, til hvem jeg ved Slægtskabs og Venskabs ømme Baand er knyttet.

Enten – Eller

Et estatistisk Foredrag

Gift Dig, Du vil fortryde det;* gift Dig ikke, Du vil ogsaa fortryde det; gift Dig eller gift Dig ikke, Du vil fortryde begge Dele; enten Du gifter Dig, eller Du ikke gifter Dig, Du fortryder begge Dele. Lee ad Verdens Daarskaber, Du vil fortryde det; grød over dem, Du vil ogsaa fortryde det; lee ad Verdens Daarskaber eller grød over dem, Du vil fortryde begge Dele; enten Du leer ad Verdens Daarskaber, eller Du græder over dem, Du fortryder begge Dele. Tro en Pige, Du vil fortryde det; tro hende ikke, Du vil ogsaa fortryde det; tro en Pige eller tro hende ikke, Du vil fortryde begge Dele; enten Du troer en Pige eller Du ikke troer hende, Du vil fortryde begge Dele. Hang Dig, Du vil fortryde det; hang Dig ikke, Du vil ogsaa fortryde det; hang Dig eller hang Dig ikke, Du vil fortryde begge Dele; enten Du hænger Dig, eller Du ikke hænger Dig, Du vil fortryde begge Dele. Dette, mine Herren, er Indbegrebet af al Leve-Viisdom. Det er ikke blot i enkelte Øieblikke, at jeg, som Spinoza siger, betragter Alt *æterno modo*, men jeg er bestandig *æterno modo*. Dette troer Mange at de ogsaa ere, naar de efter at have gjort det Ene eller det Andet forene eller mediere disse Modsætninger. Dog dette er en Misforstand; thi den sande Evighed ligger ikke bag ved enten – eller, men foran. Deres Evighed vil derfor ogsaa være en smertelig Tids-Succession, da de vil have den dobbelte Fortrydelse at tære paa. Min Viisdom er da let at fatte; thi jeg har kun een Grundsætning, som jeg end ikke gaar ud fra. Man maa skjælnes mellem den efterfølgende Dialektik i enten – eller og den her antydede evige. Naar jeg saaledes her siger, at jeg ikke gaar ud fra min Grundsætning, saa har dette ikke Modsætningen i en Gaenud derfra, men er blot det negative Udtryk for min Grundsætning, det hvorved den fatter sig selv i Modsætning til en Gaenud derfra eller en Ikke-Gaenud derfra. Jeg gaar ikke ud fra min Grundsætning; thi gik jeg ud fra den, vilde jeg fortryde det, gik jeg ikke ud fra den, vilde jeg ogsaa fortryde det. Skulde det derfor forekomme en eller anden af mine høistærede Tilhørere, at der dog

var Noget i det, jeg sagde, saa beviser han blot derved, at hans Holdning ikke er skikket for Philosophi; skulde det synes ham, at der var Bevægelse i det Sagte, saa beviser dette det Samme. For de Tilhørere derimod, der ere istand til at følge mig, uagtet jeg ingen Bevægelse gjør, vil jeg nu udvikle den evige Sandhed, hvorved denne Philosophi bliver i sig selv, og ikke indrømmer nogen højere. Dersom jeg nemlig gik ud fra min Grundsætning, saa vilde jeg ikke kunne holde op igjen; thi holdt jeg ikke op, saa vilde jeg fortryde det; holdt jeg op, saa vilde jeg ogsaa fortryde det o. s. v. Nu derimod da jeg aldrig gaar ud, saa kan jeg altid høre op; thi min evige Udgang er mit evige Ophør. Erfaring har viist, at det ingenlunde er Philosophien saa vanskeligt at begynde. Langtfra; den begynder jo med Intet,* og kan altsaa altid begynde. Det der derimod falder Philosophien og Philosopherne vanskeligt, er at høre op. Ogsaa denne Vanskelighed har jeg undgaaet; thi dersom Nogen skulde troe, at jeg, idet jeg nu holder op, virkelig holder op, saa visser han, at han ikke har spekulativt Begreb. Jeg holder nemlig ikke nu op; men jeg holdt op den Gang jeg begyndte. Min Philosophi har derfor den fortrinlige Egenskab, at den er kort, og at den er uimodsigelig; thi dersom Nogen siger mig imod, saa turde jeg vel have Ret i at erklære ham for gal. Philosophen er da bestandig *æterno modo** og har ikke som salig Sintenis* blot enkelte Timer, der ere levede for Evigheden.

Hvorfor blev jeg ikke født i Nyboder, hvorfor døde jeg ikke som et lille Barn? Da havde min Fader lagt mig i en lille Kiste, taget mig selv under Armen, baaet mig en Søndag Formiddag ud til Graven, selv kastet Jord paa, halv høit sagt et Par kun for ham selv forstaaelige Ord. Kun den lykkelige Oldtid kunde det falde ind, at lade de smaa Børn græde i Elysium,* fordi de vare døde saa tidligt.

Aldrig har jeg været glad; og dog har det altid seet ud som om Glæden var i mit Følgeskab, som om Glædens lette Genier dannede omkring mig, usynlige for Andre, men ikke for mig, hvis Øie straaledede af Fryd. Naar jeg da gaar Menneskene forbi saa lykkelig og glad som en Gud, og de misunde mig min Lykke, da leer jeg; thi jeg foragter Menneskene, og jeg hævner mig. Aldrig har jeg ønsket at gjøre noget Menneske Uret, men altid givet det Udseende af, at ethvert Menneske, der kom i min Nærhed, blev krænket og

Derfor er det ogsaa ganske i sin Orden og har dyb indre Betydning, at i den Forførelse, der foregaaer i Stykket, *Zerline's*, Pigen er en almindelig Bondepige. Hykkelske Æstetikere, der under Skin af at forstaae Digtere og Componister bidrage Alt til disses Misforstaaelse, ville maaskee belære os, at *Zerline* er en ualmindelig Pige. Enhver, der mener dette, viser, at han har totalt misforstaaet *Mozart* og at han bruger feile Kategorier. At han misforstaaer *Mozart* er klart nok; thi *Mozart* har med Flid holdt *Zerline* saa ubetydelig som mulig, Noget som ogsaa *Hocho* er opmærksom paa, uden dog at see den dybe Grund. Hvis nemlig *Don Juans* Elskov havde været anderledes bestemt end som sandelig, hvis han i aandelig Betydning havde været en Forfører, Noget, der senere skal blive Gjenstand for Betragtningen, da vilde det have været en Grundfeil ved Stykket, at Heltinden i den Forførelse, der dramatisk beskæftiger os i Stykket, er en lille Bondepige. Da fordrer det Æsthetiske, at man havde sat ham en vanskeligere Opgave. For *Don Juan* derimod gjelder disse Differentser ikke. Hvis jeg kunde tænke mig, at han førte en slig Tale om sig selv, da vilde han maaskee sige: „I tager feil, jeg er ingen Ægtemand, der behøver en ualmindelig Pige for at blive lykkelig; det, hvorved jeg bliver lykkelig, har enhver Pige, og derfor tager jeg dem alle.“ Saaledes maa de Ord forstaaes, jeg alt tidligere har berørt: selv tre Snese Aars Coquetter – eller et andetsteds: *pur ché porri la gonella, voi sapete quel ché fa*.* For *Don Juan* er enhver Pige en almindelig Pige, ethvert Elskovsventyr en Hverdagshistorie. *Zerline* er ung og smuk, og hun er en Kvinde, dette er det Ualmindelige, som hun har tilfældes med hundrede Andre, men det er ikke det Ualmindelige, *Don Juan* attraaer, men det Almindelige, det hun har tilfældes med enhver Kvinde. Hvis dette ikke forholder sig saaledes, saa ophører *Don Juan* at være absolut musikalsk, saa fordrer det Æsthetiske Ordet, *Replikken*, medens nu, da det er Tilfældet, *Don Juan* er absolut musikalsk. Ogsaa fra en anden Side vil jeg belyse dette af Stykkets indre Bygning. *Elvira* er *Don Juan* en farlig Fjende; i de Replikker, der skyldes den danske Oversætter,* udhæves dette ofte. At det er en Feil, at *Don Juan* faaer Replik, er vist nok, men deraf følger ikke, at Replikken ikke skulde indeholde en enkelt god Bemærkning. *Don Juan* frygter altsaa *Elvira*. Nu mener formodentlig en og anden Æstetiker grundig at forklare dette ved at fremkomme med en lang Passiar om, at *Elvira* er en ualmindelig Pige

o. s. v. Dette er Alt skudt forbi. Hun er ham farlig, fordi hun er forført. I samme Forstand, aldeles i samme Forstand, bliver *Zerline* ham farlig, naar hun er forført. Saa snart hun er forført, er hun løftet op i en højere Sphære, der er en Bevidsthed i hende, som *Don Juan* ikke har. Derfor er hun ham farlig. Det er altsaa igjen ikke ved det Tilfældige, men ved det Almindelige, hun er ham farlig.

Don Juan er altsaa Forfører, hans Erotik Forførelse. Hermed er nu vel sagt Meget, naar det forstaaes rettelig, Lidet, naar det opfattes med en vis almindelig Uklarhed. Vi have allerede seet, at det Begreb, en Forfører, med Hensyn til *Don Juan* væsentlig er modificeret, idet Gjenstanden for hans Attraa er det Sandselige og dette alene. Dette var af Betydning for at vise det Musikalske i *Don Juan*. I Oldtiden fandt det Sandselige sit Udtryk i Plastikens tause Stilhed, i den christelige Verden maatte det Sandselige bruse i hele sin utaalmodige Lidenskab. Skjøndt man nu saaledes med Sandhed kan sige, at *Don Juan* er en Forfører, saa har dette Udtryk, der let kan virke forstyrrende paa enkelte Æstetikeres svage Hjerner, ofte givet Anledning til Misforstaaelse, idet man har skraabt Løst og Fast sammen, hvad der kunde siges om en Saadan, og uden videre overført det paa *Don Juan*. Naart har man da lagt sin egen Underfundighed for Dagen ved at opspore *Don Juans*, snart har man snakket sig hæs for at forklare hans Rænker og Snedighed, kort sagt, det Ord Forfører har givet Anledning til, at Enhver har været imod ham som han kunde bedst, har bragt sin Skjærv til en total Misforstaaelse. Om *Don Juan* maa man bruge det Udtryk Forfører med stor Forsigtighed, saafremt det er En mere magtpaaliggende at sige noget Rigtigt, end at sige noget Hvilket som helst. Dette er ikke fordi *Don Juan* er for god, men fordi han slet ikke falder ind under ethiske Bestemmelser. Jeg vilde derfor hellere kalde ham en Bedrager, da der dog altid ligger noget mere Tvetydighed deri. Til at være Forfører hører der altid en vis Reflexion og Bevidsthed, og saasnart denne er tilstede, da kan det være paa sit Sted at tale om List og Rænker og snedige Anløb. Denne Bevidsthed mangler *Don Juan*. Han forfører derfor ikke. Han attraaer, denne Attraa virker forførende; forsaa vidt forfører han. Han nyder Attraaens Tilfredsstillelse; saasnart han har nydt den, da søger han en ny Gjenstand, og saaledes i det Uendelige. Han bedrager vel derfor, men dog ikke saaledes, at han forud anlagger sit Bedrageri, det er Sandselighe-

dens egen Magt, der bedrager de Forførte, og det er snarere en Art Nemesis. Han attraaer og bliver bestandig ved at attraae, og nyder bestandig Attraaens Tilfredsstillelse. Til at være en Forfører mangler han Tiden før, hvori han lægger sin Plan, og Tiden efter, hvori han bliver sig sin Handling bevidst. En Forfører bør derfor være i Besiddelse af en Magt, som *Don Juan* ikke har, hvor vel udrustet han forøvrigt er – *Ordets Magt*. Saasnart vi give ham Ordets Magt, ophører han at være musikalsk, og den æsthetiske Interesse bliver en ganske anden. *Achim v. Arnim** taler etsteds om en Forfører i en ganske anden Stil, en Forfører der falder ind under ethiske Bestemmelser. Om han bruger han et Udtryk, som i Sandhed, Dristighed og Prægnants næsten kan maale sig med et Buestrøg af Mozart. Han siger, han kunde saaledes tale med en Kvinde, at hvis Fanden tog ham, saa snakkede han sig fra det, der som han kunde komme til at tale med hans Oldemoder. Dette er den egentlige Forfører, den æsthetiske Interesse er her ogsaa en anden, nemlig: hvorledes, Methoden. Derfor ligger der noget meget Dybsindigt i, hvad der maaskee er undgaaet de Flestes Opmærksomhed, at *Faust*, der reproducerer *Don Juan*, kun forfører en Pige, medens *Don Juan* i hundredvis; men denne ene Pige er da ogsaa i intensiv Forstand ganske anderledes forført og tilintetgjort end alle de, *Don Juan* har bedraget; netop fordi *Faust* som Reproduktion har Aandens Bestemmelse i sig. En saadan Forførers Kraft er Talen, det vil sige Løgnen. Jeg hørte for nogle Dage siden en Landsoldat tale med en Anden om en Tredie, der havde bedraget en Pige; han gav ikke nogen vidtløftig Beskrivelse, og dog var hans Udtryk ganske fortræffeligt: „han kunde saadan med Løgn og saadan.“ En slig Forfører er af en ganske anden Art end *Don Juan*, er væsentlig forskellig fra ham, som man og kan see deraf, at han og hans Virksomhed er i høj Grad umusikalsk og i æsthetisk Henseende ligger indenfor Bestemmelsen af det Interessante. Gjenstanden for hans Attraa er derfor ogsaa, naar man tænker ham æsthetisk rigtig, noget Mere end det blot Sandselige.

Men hvad er det da for en Kraft, hvormed *Don Juan* forfører? Det er Attraaens, den sandselige Attraaens Energi. Han attraaer i enhver Kvinde den hele Qvindelighed, og deri ligger den sandelig idealiserende Magt, med hvilken han paa een Gang forskjøner og besejrer sit Bytte. Reflexen af denne gigantiske Lidenkab forskjøner og udvikler det Attraade, det rødmær i forhøjet Skjønhed

ved dens Gjenskin. Som den Begeistredes Ild med forførerisk Glands belyser selv de Uvedkommende, der staa i Forhold til ham, saaledes forklarer han i en lang dybere Forstand enhver Pige, da hans Forhold til hende er et væsentligt. Derfor svinde for ham alle endelige Differentser bort i Sammenligning med hvad der er Hovedsagen: at være en Kvinde. De Ældre foryrer han ind i Qvindelighedens skønne Midte, Børn næsten modner han i et Nu; Alt hvad der er Kvinde er hans Bytte (*pur chère porri la gonella, voi sapete quel chère là*). Imidlertid skal man nu ingenlunde forstaae det saaledes, som om hans Sandselighed var Blindhed; instinctagtigt veed han meget godt at gjøre Forskjel, og fremfor Alt, han idealiserer. Tænker jeg her et Øieblik tilbage paa et foregaaende Stadium, paa *Pagen*, saa vil Læseren maaskee erindre, at jeg allerede dengang, da der var Tale om ham, sammenstillede en Replik af *Pagen* med en Replik af *Don Juan*. Den mythiske Page lod jeg blive staaende, den virkelige lod jeg gaae til Armeen. Tænkte jeg mig nu, at den mythiske Page havde løstrevet sig, var kommen i Bevægelse, saa vilde jeg her erindre om en Replik af *Pagen*, der passer paa *Don Juan*. Idet *Cherubin* nemlig let som en Fugl og dristig springer ud af Vinduet, gjør det et saa stærkt Indtryk paa *Susanne*, at hun er nær ved at daane, og da hun er kommen til sig selv udbryder hun: „see, hvor han løber – naa, gjør han ikke Lykke blandt Pigerne.“* Dette er nemlig ganske rigtig sagt af *Susanne*, og Grunden til hendes Daanen er ikke blot Forestillingen om det dristige Spring, men snarere at han allerede har gjort Lykke hos hende. *Pagen* er nemlig den tilkommende *Don Juan*, uden at dette dog maa forstaaes paa saa latterlig en Maade, som om *Pagen* ved at blive ældre blev *Don Juan*. Nu gjør *Don Juan* ikke blot Lykke blandt Pigerne, men han gjør Pigerne lykkelige og – lykkelige, men besynderligt nok, saaledes er det de vil have det, og det var en daarlig Pige, der ikke ønskede at blive lykkelig for engang at have været lykkelig med *Don Juan*. Vedbliver jeg derfor end at kalde *Don Juan* en Forfører, saa tænker jeg mig ham dog ingenlunde humskeligen udkastende sine Planer, snedigen beregnende Virkningen af sine Intriger; det hvorved han bedrager er Sandselighedens Genialitet, hvis Incarnation han ligesom er. Kløgtig Besindighed mangler ham; hans Liv er skummende som den Viin, han styrker sig paa, hans Liv er bevæget som de Toner, der ledsage hans glade Maaltid, altid er han triumpherende. Han betøver ingen Forberedelse, intet Anlæg, ingen

Dog hvor river Du mig hen, skønne følsomme Sværmer! Skulde jeg oplade min Mund saaledes for at tiltale Samtiden, for at indvie den i min Viisdom? Ingenlunde; thi min Viisdom er egentlig ikke zum Gebrauch für Jedermann, og Klogskabsregler er det altid det Klogeste at tie med. Disciple ønsker jeg derfor ikke, men der som En stod ved mit Dødsleie, da vilde jeg maaskee, naar jeg var sikker paa, at det var forbi med mig, i et Anfald af philanthropisk Delirium, hviske ham min Lære i Øret, uvis, om jeg havde gjort ham en Tjeneste eller ikke. Man taler saa meget om, at Mennesket er et selskabeligt Dyr,* i Grunden er det et Rovdyr, Noget man ikke blot forvisser sig om ved Betragtning af dets Tænder. Den hele Snak om Selskabelighed og Samfund er derfor dels et nedarvet Hyklari, dels en udspuleret Lumskhed.

Alle Mennesker ere da kjedsommelige. Ordet selv viser Muligheden af en Inddeling. Det Ord kjedsommelig kan ligesaa godt betegne et Menneske, der kjeder Andre, som et, der kjeder sig selv. De, der kjede Andre, ere Plebs, Hoben, Menneskets uendelige Slæng i Almindelighed; de, der kjede sig selv, ere de Udvalgte, Adelen; og saa besynderligt er det, de, som ikke kjede sig selv, kjede i Almindelighed Andre, de derimod, der kjede sig selv, underholde Andre. De, der ikke kjede sig, ere i Almindelighed de, der paa en eller anden Maade have travlt i Verden, men disse ere netop derfor de allerkjedsommeligste, de utaaleligste. Denne Dyreklasse er vistnok ikke Frukt af Mandens Begjær og Qvindens Lyst. Den udmærker sig som alle lavere Dyreclasser ved en høj Grad af Frugtbarhed, og formerer sig i det Utrolige. Ubegribeligt var det ogsaa, om Naturen behøvede ni Maaneder for at frembringe saadanne Væsener, der vel snarere lod sig frembringe i Sneseviis. Den anden Klasse Mennesker, de Fornemme, er de, som kjede sig selv. Som ovenfor bemærket, mere de i Almindelighed Andre, paa en vis udvortes Maade stundom Pøbelen, i dybere Forstand de Medindviede. Jo grundigere de kjede sig selv, desto kraftigere et Adspredelses-Middel frembyde de for disse, ogsaa naar Kjedsommeligheden naaer sit Højeste, idet de enten (den passive Bestemmelse) døe af Kjedsommelighed, eller (den aktive Bestemmelse) skyde sig af Nysgjerrighed.

Lediggang, pleier man at sige, er en Rod til alt Ondt. For at forhindre det Onde anbefaler man Arbejde. Man seer imidlertid let saa vel af den befrugtede Anledning som af det anbefalede Middel,

at den hele Betragtning er af meget plebejisk Extraktion. Lediggang som saadan er ingenlunde en Rod til Ondt, tvertimod den er et sandt guddommeligt Liv, naar man ikke kjeder sig. Ja Lediggang kan give Anledning til at man taber sin Formue o. s. v.; men den adelige Natur frygter ikke Sligt, men vel at kjede sig. De olympiske Guder kjedede sig ikke, de levede lykkelige i lykkelig Lediggang. En qvindelig Skjønhed, der hverken syer eller spinder eller sryger eller læser eller musicerer, hun er lykkelig i Lediggang; thi hun kjeder sig ikke. Lediggang er da saa langt fra at være Roden til det Onde, at den snarere er det sande Gode. Kjedsommeligheden er Roden til det Onde, den er det, der maa holdes borte. Lediggang er ikke det Onde, ja man maa sige, at ethvert Menneske, der ikke har Sands derfor, derved viser, at han ikke har hævet sig til det Humane. Der gives en utrættelig Virksomhed, som udelukker et Menneske fra Aandens Verden og sætter ham i Classe med Dyrene, der instinktagtigt altid maae være i Bevægelse. Der gives Mennesker, som have en overordentlig Gave til at forvandle Alt til Forretning, hvis hele Liv er Forretning, som forelske og gifte sig, høre en Vittighed og beundre et Kunststykke med samme Forretnings-Iver som den, med hvilken de arbejde i Contoiret. Det latinske Ordsprog *otium est pulvinar diaboli** er ganske rigtigt; men Djævelen faaer ikke Tid at lægge sit Hoved paa denne Pude, naar man ikke kjeder sig. Da imidlertid Folk troe, at det er Menneskets Bestemmelse at arbejde, saa er Modsætningen rigtig: Lediggang – Arbejde. Jeg antager, at det er Menneskets Bestemmelse at mere sig, min Modsætning er derfor ikke mindre rigtig.

*Kjedsommelighed er den dæmoniske Pantheisme.** Bliver man staaende ved den som saadan, da bliver den det Onde, saasnart den derimod ophæves, saa er den sand; men den ophæves kun ved at mere sig – *ergo* bør man mere sig. At sige, at den ophæves ved at arbejde røber Uklarhed; thi Lediggang kan visseelig hæves ved Arbejde, da dette er dens Modsætning, men Kjedsommelighed ikke, som man jo ogsaa seer, at de allertravleste Arbejdere, de i deres ensige Brummen meest snurrende Insekter, ere de allerkjedsommeligste; og naar de ikke kjede dem, saa kommer det deraf, at de ingen Forestilling have om, hvad Kjedsommelighed er; men saa er Kjedsommeligheden ikke ophævet.

Kjedsommelighed er dels en umiddelbar Genialitet, dels en *erhvervet Umiddelbarhed*.* Den engelske Nation er i det Hele den

paradigmatiske Nation. Den sande geniale Indolents træffer man sjældnere, i Naturen findes den ikke, den tilhører Aandens Verden. Man træffer undertiden en reisende Engländer, der er som en Incarnation af denne Genialitet, et tungt ubevægeligt Murrend, hvis hele Sprog-Rigdom gaar op i et eneste Eenstavelsesord, en Interjektion, hvormed han betegner sin højeste Beundring og sin dybeste Ligegyldighed, fordi Beundring og Ligegyldighed har indifferenteret sig i Kjedsommelighedens Enhed. Ingen anden Nation end den engelske frembringer saadanne Naturmærkværdigheder; ethvert Menneske, der tilhører en anden Nation, vil altid være lidt mere livlig, ikke saa absolut dødfødt. Den eneste Analogi, jeg kjender, er den tomme Begeistnings Apostle, der ligeledes reise Livet igennem paa en Interjektion, Mennesker, der overalt gjøre Profession af at være begeistrede, overalt ere tilstede, og hvad enten der skeer noget Betydeligt eller noget Ubetydeligt, raabe: Ei! eller Oil, fordi det Betydeliges og det Ubetydeliges Differents for dem har indifferenteret sig i den blindt larmende Begeistnings Tomhed. Den senere Kjedsommelighed* er gjerne en Frugt af en misforstaaet Adspredelse. At saaledes det, der er Midlet mod Kjedsommelighed, kan fremkalde den, synes betænkeligt; men det kan ogsaa kun forsaa vidt fremkalde den, som det bliver urigtigt anvendt. En forkeert, i Almindelighed excentrisk Adspredelse har ogsaa Kjedsommeligheden i sig, og det er paa den Maade den arbejder sig frem, og viser sig som det Umiddelbare. Som man med Hensyn til Heste skjælnes mellem Dødt-Kuller og Flyve-Kuller, men dog kalder begge Dele Kuller, saaledes kan man ogsaa gjøre Forskjel mellem to Arter af Kjedsommelighed, som dog begge enes i Bestemmelsen af Kjedsommelighed.

I Pantheismen ligger i Almindelighed Bestemmelsen af Fylde, med Kjedsommelighed er det omvendt, den er bygget paa Tomhed, men er netop derfor en pantheistisk Bestemmelse. Kjedsommelighed hviler paa det Intet, der slynger sig gennem Tilværelsens Svimmelhed er som den, der fremkommer ved at skue ned i en uendelig Afgrund, uendelig. At derfor hin excentriske Adspredelse er bygget paa Kjedsommelighed, kan man ogsaa see deraf, at Adspredelsen gjenlyder uden Efterklang, netop fordi der i Intet end ikke er saa meget, at en Gjenlyd bliver mulig.

Naar nu som ovenfor udviklet. Kjedsommelighed er en Rod til alt Ondt, hvad er da naturligare end at man søger at overvinde

den. Det gjælder imidlertid her som alle vegne fornemlig om roligt Overlæg, at man ikke dæmonisk besat af Kjedsommelighed, idet man vil undflye den, arbejder sig ind i den. Paa Forandring raaber Alle, der kjede sig. Heri er jeg ganske enig med dem, kun gjælder det om at handle efter Princip.

Min Afvigelse fra den almindelige Anskuelse er tilstrækkeligt udtrykt ved det Ord: Vexeldrift. I dette Ord kunde synes at ligge en Tveetydighed, og naar jeg i dette Ord vilde finde Rum for en Betegnelse af den almindelige Methode, saa maatte jeg sige, at Vexeldriften bestod i bestandig at vexle Jordbund. Saaledes bruger Landmanden imidlertid ikke dette Udtryk. Jeg vil dog et Øieblik benytte det saaledes, for at tale om den Vexeldrift, der beroer paa Forandrings grændseløse Uendelighed, dens Extensive Dimension.

Denne Vexeldrift er den vulgaire, den kunstneriske, og ligger i Illusion. Man er kjed af at leve paa Landet, man reiser til Hovedstaden; man er kjed af sit Fødeland, man reiser udenlands; man er „europamude“ man reiser til America o. s. v., man hængiver sig til et sværmerisk Haab om en uendelig Reisen fra Stjerne til Stjerne. Eller Bevægelsen er en anden, men dog Extensiv. Man er kjed af at spise paa Porcellain, man spiser paa Sølv; man er kjed heraf, man spiser paa Guld, man brænder det halve Rom af* for at see Troias Ildebrand. Denne Methode hæver sig selv og er den selte Uendelighed. Hvad opnaaede ogsaa Nero? Nei da var Keiser Antonin* klogere, han siger: ἀναβιβῶναι σοὶ ἔξεστιν· τὸ ἐπάλαιν τὰ πάλαι, ὡς ἑώρας· ἐν τοῦτω γὰρ τὸ ἀναβιβῶναι. (Βιβλίων Ζ., β.)

Den Methode, jeg foreslaaer, ligger ikke i at forandre Jordbunden, men som den sande Vexeldrift i at skifte Drifts-Methoden og Sædearter. Her ligger strax det Begrænsnings Princip, som er det ene frelsende i Verden. Jo mere man begrænder sig selv, desto meer opfindsom bliver man. En eensom Livsfange er saare opfindsom, en Ædderkop kan være ham til stor Moro. Man tænke paa sin Skoletid; da man er indtraadt i den Alder, hvor der intet æstetisk Hensyn tages i Valget af dem, der skal belære En, og disse desarsag ofte ere meget kjedsommelige; hvor opfindsom er man da ikke? Hvor kan det ikke mere En, at have fanget en Flue og holde den fangen under en Nøddeskal, og see, hvorledes den kan løbe om med denne; hvor kan det glæde at have skaaret et Hul i Bordet, at spærre en Flue ind deri, og gjennem et Stykke Papir

at kigge ned paa den? Hvor underholdende kan det ikke være at høre det eensformige Tagdryp? Hvilken grundig Iagttagelse bliver man ikke, ikke den mindste Larm eller Bevægelse undgaar En. Her er Yderspidsen af det Princip, der ikke ved Extensitet men ved Intensitet søger efter Beroligelse.

Jo opfindsommere et Menneske kan være i at forandre Drifts-Metoden, desto bedre; men enhver enkelt Forandring ligger dog indenfor den almindelige Regel af Forholdet mellem at *erindre* og at *glemme*. Det er i disse to Strømninger at hele Livet bevæger sig, og det gjelder derfor om ret at have dem i sin Magt. Først naar man har kastet Haabet over Bord, først da begynder man at leve kunstnerisk, saa længe man haaber, kan man ikke begrænse sig. Det er ret smukt at see et Menneske stikke i Søren med Haabets Medbøj, man kan benytte Leiligheden til at lade sig tage med paa Slæbetouget, men selv bør man aldrig have det ombord paa sin Skude, allermindst som Lods; thi det er en troløs Skibsfører. Haabet var derfor ogsaa den ene af Prometheus's betænkkelige Gaver;* istedenfor de Udødeliges Forudvidenhed gav han Menneskene Haabet.

Glemme – det ville alle Mennesker; og naar der møder dem noget Ubehageligt, saa sige de altid, hvo der dog kunde glemme. Men det at glemme er en Kunst, som maatte være indøvet iforveien. At kunne glemme beroer altid paa, hvorledes man husker; men hvorledes man husker, beroer atter paa, hvorledes man oplever Virkeligheden. Den der med Haabets Fart løber sig fast, han vil erindre saaledes, at han ikke formaaer at glemme. *Nil admirari** er det for den egentlige Leveviisdom. Ethvert Livs-Moment maa ikke have mere Betydning for En end at man kan, hvad Øieblik man vil, glemme det; ethvert enkelt Livs-Moment maa fra den anden Side have saa megen Betydning for En, at man hvert Øieblik kan huske det. Den Alder, der husker bedst, er tillige den glæmsomste, det er Barnealderen. Jo mere poetisk man husker, jo lettere glemmer man, thi det at huske poetisk er egentlig blot et Udtryk for at glemme. Naar jeg husker poetisk, saa er der allerede foregaaet den Forandring med det Oplevede, hvorved det har tabt alt det Pünlige. For saaledes at kunne erindre, maa man være opmærksom paa, hvorledes man lever, især hvorledes man nyder. Nyder man frisk væk indtil det Sidste, tager man bestandig det Højeste med, som Nydelsen kan give, saa vil man hverken være istand til at erindre eller til at glemme. Man har da nemlig intet Andet at erindre end

en Overmæthed, som man kun ønsker at glemme, men som nu plager med en ufrivillig Erindring. Naar man derfor mærker, at Nydelsen eller et Livs-Moment for stærkt river En hen, da holder man et Øieblik inde og erindrer. Der er intet Middel, der bedre giver Afmag for at vedblive for længe. Man holder fra Begyndelsen af Syr paa Nydelsen; sætter ikke alle Seil til for enhver Beslutning; man hengiver sig med en vis Mistro, først da er man istand til at gjøre det Ordsprog til Løgnen, der siger, at man ikke paa eengang kan have baade i Sæk og i Pose. Vel forbyder Politiet at bære hemmelige Vaaben, og dog er intet Vaaben saa farligt som den Kunst at kunne erindre. Det er en egen Følelse, naar man midt i Nydelsen ser paa den for at erindre.

Naar man saaledes har perfektioneret sig i den Kunst at glemme og den Kunst at erindre, saa er man istand til at spille Fjæderbold med hele Tilværelsen.

Paa Kraften til at glemme kan man egentlig maale et Menneskes Elasticitet. Den, der ikke kan glemme, ham bliver der ikke Meget af. On der nogensteds skulde sprudle en Leth,* veed jeg ikke; men det veed jeg, at denne Kunst kan udvikles. Den bestaer dog ingenlunde i, at det enkelte Indtryk skulde sporløst forsvinde; thi Glemme er ikke identisk med den Kunst at kunne glemme. Man seer ogsaa let, hvor liden Forstand Folk i Almindelighed have paa denne Kunst; thi de ville som oftest kun glemme det Ubehagelige, ikke det Behagelige. Dette rører en fuldkommen Eensidighed. Glemmel er nemlig det rette Udtryk for den egentlige Assimilation, der ned sætter det Oplevede til Resonantsbund. Derfor er Naturen saa stor, fordi den har glemt, at den var Chaos,* men denne Tanke kan fremkomme naar det skal være. Da man som oftest kun tænker sig Glemmel i Forhold til det Ubehagelige, saa forestiller man sig den som oftest som en vild Magt, der overdøver. Men Glemmel er ivertmod en stille Syslen, og den bør være ligesaa vel i Forhold til det Behagelige som til det Ubehagelige. Ogsaa det Behagelige har som forbigangent, netop som forbigangent, en Ubehagelighed i sig, hvorved det kan vække Savnet; denne Ubehagelighed hæves ved Glemmel. Det Ubehagelige har en Braad, det tilstaae Alle. Ogsaa den læges bort ved Glemmel. Bærer man sig imidlertid ad som Mange af dem, der fuske i den Kunst at glemme, slaar det Ubehagelige aldeles bort, saa vil man snart see, hvad det hjælper til. I et ubevogtet Øieblik overrasker det En ofte med det Pludseliges hele Magt.